

22. Виступ Представника Президента України у Конституційному Суді України під час розгляду справи щодо конституційності указу Президента України № 264 від 2 квітня 2007 року «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України» // *Вибори та демократія*. – 2007. – № 2 (12). – С. 34-52.
23. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: Підручник/ За заг. ред. Федоренка В. Л. – 2-ге вид., перероб. і доопр. К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
24. Цвік М. В. Про систему юридичних актів / М. В. Цвік // *Вісник Академії правових наук України*. – 2002. – № 4 (31). – С. 14-24.
25. Закон Азербайджанской Республики «О нормативных правовых актах» (статья 2) от 21.12.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?Rgn=33085.
26. Закон Республики Казахстан «О нормативных правовых актах» (статья 43) от 24.03.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00121&ogl=all>.
27. Закон Кыргызской Республики «О нормативных правовых актах Кыргызской Республики» (статья 2, 7) от 20.07.2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.tazar.kg/index.php?newsid=365>.
28. Закон Республики Беларусь «О нормативных правовых актах Республики Беларусь» (статья 1) от 10.01.2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=H10000361>.

Берназюк Я. Контрольная правотворческая деятельность Президента Украины как важный механизм защиты и охраны Конституции Украины. Автором осуществлено исследование особенностей контрольных нормотворческих полномочий Президента Украины, использование которых обусловлено необходимостью выполнения главой государства функции гарантирования и охраны Конституции Украины. Применение контрольных нормотворческих полномочий также должно обеспечить выполнение всеми субъектами властных полномочий, в том числе во время издания актов нормотворчества, принципа верховенства права, который является одним из оснований надлежащего функционирования системы законодательства и соответственно соблюдения прав и свобод человека и гражданина. Изданный в процессе использования контрольных нормотворческих полномочий акт является актом нормотворчества. Это подтверждается тем, что после отмены определенной нормы права восстанавливается действие другой, а потому подготовка такого акта требует сложной аналитической и нормопроектной работы. На сегодня целесообразно отказаться разделения нормотворчества на «позитивное» и «негативное» и переход к подходу, согласно которому среди актов нормотворчества выделяется как подвид акт контрольного нормотворчества.

Ключевые слова: Президент Украины, нормотворчество, контрольная деятельность, охрана Конституции Украины, акт нормотворчества.

Bernaziuk I. Law-making Control of the President of Ukraine as an Important Mechanism of Protection of the Constitution of Ukraine. The author carried out a study of features of control of law-making powers of the President of Ukraine, the use of which is caused by the need to fulfill the function of guaranteeing the head of state and the protection of the Constitution of Ukraine. Application control law-making authority should also ensure that all the subjects of power, including the time of publication of acts of law-making, rule of law principle, which is one of the grounds for the proper functioning of the system of legislation and, accordingly, the rights and freedoms of man and citizen. Issued in the course of the use of control of law-making powers of the act is an act of law-making. This is confirmed by the fact that after the abolition of certain rules of law restored the action of another, and therefore the preparation of such an act requires a complex of analytical and draft-law work. At present, it is advisable to give the division law-making to «positive» and «negative» and the transition to the approach, according to which the acts of law-making stands out as a subspecies of the act of control law-making.

Key words: President of Ukraine, norm-setting, monitoring activities, the protection of the Constitution, act of law-making.

УДК 349.134

В. Федоренко, А. Малюга

Шляхи і напрями удосконалення законодавства про вибори народних депутатів України: теоретико-методологічні та законодавчі аспекти (частина 1)

Публікація присвячена дослідженню проблем оновлення чинного законодавства про вибори народних депутатів України у 2014 році. Вивчаються аксіологічні аспекти виборів як основоположної форми прямого народовладдя. Досліджуються традиційні і нові підходи до визначення сутності та змісту виборів, виборчих систем і виборчого процесу та його окремих процедур.

Аналізуються та систематизуються законодавчі ініціативи, спрямовані на удосконалення чинного Закону України «Про вибори народних депутатів України», що подавались на розгляд Верховної Ради України у червні-серпні 2014 року. Виокремлюються законодавчі новації, які мають бути враховані новообраним парламентом при оновленні чинного виборчого законодавства України.

Ключові слова: вибори, виборча система, виборчий процес, виборче законодавство, вибори народних депутатів України.

Постановка наукової проблеми та її значення. Права та свободи людини, утвердження демократії та верховенства права залишаються основоположними і універсальними цивілізаційними цінностями упродовж останніх століть і виступають аксіологічним підґрунтям сучасного конституціоналізму та конституцій у державах-учасниках ЄС, США, Австралії, Канади, Японії та в окремих пострадянських держав, насамперед в Україні. Утім, теорія та практика демократії, як в Україні, так і за кордоном, є складною, а її розвиток – неоднозначним і суперечливим.

У передмові до третього видання своєї роботи «Моделі демократії» (2006 р.) відомий британський вчений Девід Хелд писав: «Історія ідеї демократії цікава; історія самої демократії турбує. По-перше, політичні лідери самих різних поглядів заявляють, що вони демократи. Політичні режими різних типів вважають себе демократичними. ... З часів Давньої Греції і донині більшість політичних мислителів доволі критично відносяться до теорії та практики демократії. Загальна прихильність до демократії – зовсім нещодавній феномен.

По-друге, у той час коли сьогодні багато держав можуть бути демократичними, історія їх політичних інститутів демонструє крихкість і вразливість демократичних принципів. Одна лише історія Європи ХХІ ст. свідчить, що створити і підтримувати демократію як форму правління надзвичайно складне завдання: фашизм, нацизм і сталінізм підійшли надзвичайно близько до її повного викорінення. Демократія розвивалась у гострій соціальній боротьбі й часто в цій боротьбі приносила в жертву» [8, с. 15].

Перебіг політико-правових процесів в Україні в 2013-2014 роках переконливо доводить справедливість занепокоєння Девіда Хелда. Євромайдан 2013 року, що переріс у Революція Гідності в 2014 році, повернення до Конституції України в редакції 2004 року та, відповідно, до парламентсько-президентської форми державного правління, анексія сусідньою державою АР Крим, перемога в першому турі президентських виборів П. Порошенка, оборона Сходу України від терористів, а з серпня 2014 року й російських військ, із застосування всіх видів озброєння в режимі антитерористичної операції (АТО), початок дострокових виборів народних депутатів України, проголошення главою держави «Стратегії-2020», що має започаткувати низку системних реформ в країні та інші події утвердили нові для України політико-правові реалії. Але, навіть за цих складних умов прагнення українців до утвердження демократії та верховенства права є очевидними як в середині держави, так і на міжнародній арені.

Так, відомий американський учений-футуролог Френсіс Фукуяма в одному зі своїх останніх інтерв'ю вітчизняним ЗМІ відзначив: «Українці один раз здивували світ своїм прагненням до змін у 2004 році, а коли трапився провал, вони здивували світ іще раз в 2014 році. Це є потужним потенціалом, який нині слід спрямувати на те, щоб примусити чиновників і політиків працювати як єдина система» [7]. Важливим шляхом для реалізації цього потенціалу є забезпечення здійснення реального народовладдя.

На думку Френсіса Фукуяма, висловлену в цьому ж інтерв'ю, для цього необхідні три базові умови: по-перше, має бути держава, яка може застосовувати владу, зберігати мир і забезпечувати виконання законів. Але, ця влада має бути обмежена, по-друге, інститутом верховенством закону, який визначає правила застосування влади. І, по-третє, має існувати дієвий механізм підзвітності, який дозволяє переконатись, що влада і держава діють в інтересах всього суспільства, а не окремих зацікавлених керівників. Наведені умови буття демократії дозволяють розвивати різні форми її реалізації.

Метою статті є дослідження проблем оновлення чинного законодавства про вибори народних депутатів України у 2014 році. **Завданнями** цієї статті ми вважаємо: 1) визначити аксіологічні аспекти виборів як основоположної форми прямого народовладдя; 2) дослідити традиційні і нові підходи до визначення сутності та змісту виборів, виборчих систем і виборчого процесу та його окремих процедур; 3) піддати аналізу законодавчі ініціативи, спрямовані на удосконалення чинного Закону України «Про вибори народних депутатів України», що подавались на розгляд Верховної Ради України протягом 2014 р.; 4) відзначити законодавчі новації, які мають бути враховані новообраним парламентом при оновленні чинного виборчого законодавства України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Зрозуміло, що в ХХІ столітті демократизм держави визначається не чисельністю форм прямого народовладдя, а ефективністю їх використання для формування народного представництва, безпосереднього вирішення найважливіших питань у державі та на місцевому рівні, відтворення ініціативи громадян і інститутів громадянського суспільства в рішеннях органів державної влади і органів місцевого самоврядування у міжелекторальний період. За дієвості інституту виборів і референдумів у державі, всі інші форми народовладдя мають додатковий, доповнювальний характер. При цьому, народні законодавчі ініціативи, народні вето, народні розпуски представницького органу та ін. не можуть ефективно підмінити чи замінити собою вибори і референдуми.

Вибори, на відміну від референдумів, є найбільш поширеною та системною формою здійснення народовладдя з метою формування та легітимізації народного представництва. Хоча вибори, у їх сучасному конституційному значенні, утвердилися й пізніше від референдумів, але практика їх конституювання та проведення відзначається своєю повсюдністю. У ХХІ столітті залишається небагато держав, де вибори не проводяться.

Давні традиції проведення виборів в Україні та за кордоном зумовили множинність значень і сенсів відповідної категорії. Під виборами розуміють: 1) найдавнішу форму народовладдя, що зародилася ще за часів Античності та раннього середньовіччя в Західній Європі та утвердилася в сучасному значенні в ХVІІІ – ХІХ ст.ст. у конституціях і конституційних актах у процесі становлення загальнодержавних і місцевих представницьких органів влади; 2) самостійний полісуб'єктний вид правовідносин, пов'язаних із реалізацією виборчих прав громадян; 3) політичне право громадян обирати і бути обраними до представницьких органів держави, місцевого самоврядування і Автономної Республіки Крим, закріплене та гарантоване ст. 38 Конституції України, або ж виборче право у його суб'єктивному значенні; 4) найбільш поширену конституційну форму (інститут) безпосередньої демократії; 5) інститут чи підгалузь конституційного права (виборче право), що є системою інститутів і норм конституційного права, які визначають механізм реалізації конституційного права громадян на участь у виборах, виборчу систему та виборчий процес; 6) самостійний вид юридичного процесу - виборчого процесу; 7) засадничий інститут конституційного ладу через який легалізується та легітимізується публічна влада представницьких органів держави і місцевого самоврядування; 8) форма легітимної боротьби політичних партій і політиків за публічну владу в суспільстві та державі; 9) легальний спосіб утвердження та реалізації політичних ідеологій і програм через делегування їх носіїв у представницькі органи державної влади та місцевого самоврядування; 10) спосіб мобілізації та легітимної ротації політичних еліт у суспільстві та державі, соціальний ліфт для найбільш перспективних політиків і управлінців тощо.

При цьому, політико-правові реалії сьогодення сприяють виявленню й нових значень виборів. У цьому сенсі заслуговує на увагу й підтримку позиція Президента України П. Порошенка, який вбачає в проведенні виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 році спосіб всенародної, а відтак – відкритої та легітимної, люстрації вітчизняного парламенту. Така демократична люстрація здатна раз і на завжди, у спосіб передбачений Конституцією України, очистити законодавчий орган держави від представників т. з. «п'ятої колони», а також від парламентаріїв, які з різних причин втратили довіру та підтримку народу й на сьогодні, по суті, нікого окрім власних інтересів не репрезентують у Верховній Раді України. Подібна позиція, в частині суб'єктів, що підлягають люстрації, на сьогодні відображення й у прийнятому парламентом та направленому 29 вересня 2014 року на підпис глав держави Законі України «Про очищення влади» [6]. Глава держави анонсував у ЗМІ прийняття позитивного рішення щодо підписання цього закону до 10 жовтня поточного року.

Результати виборів, а також їх демократичний характер залежать від багатьох чинників, важливе місце серед яких займає вибір виборчої системи і досконалість виборчих процедур. Щодо першого чинника, то як зазначено у Пояснювальній доповіді до Кодексу належної практики у виборчих справах, ухваленої Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанською комісією) на 52-й сесії 18-19 жовтня 2002 року, вибори проводяться не в вакуумі, а в умовах конкретної дієвості конкретної виборчої системи [1].

Конституція України не визначає конкретного типу виборчої системи ^{*3}. Остання залишається теоретико-методологічною категорією, розвиненою в виборчих законах і відповідній

* - Під час роботи Комісії з питань здійснення народовладдя Конституційної Асамблеї в 2012-2013 роках обговорювалось питання щодо доцільності унормування в Конституції України типу виборчої системи. Прихильником цієї позиції виступав, спираючись на подібний досвід і правозастосовну практику у зарубіжних державах, проф. Ю. Г. Барабаш. Ми також загалом приєднуємось до цієї позиції. Адже, закріплення в

правозастосовній практиці. У цьому сенсі слід відзначити клопітливу та системну роботу IFES щодо узагальнення знань про виборчі системи та належні практики їх застосування.

На наш погляд, виборча система – це насамперед суспільні відносини, врегульовані нормами Конституції та законів України, які виникають, змінюються та припиняються у зв'язку з голосуванням громадян за кандидатів на виборні посади та при розподілі виборчих посад за результатами виборів. На сьогодні в світі існує багато різних типів і видів виборчих систем і кожна з них є унікальною для конкретно взятої держави. Водночас, жодна із існуючих у світі виборчих систем не може вважатися універсальною чи бездоганною. Їх переваги і вади визначає правотворча і правозастосовна практика.

Нині «вибір виборчої системи» є однією з найгостріших політико-правових парадигм сьогодення. У цьому сенсі слід погодитися з Ю. Ключковським, що вибір типу і конкретного виду виборчої системи належить до визначальних у конституційному плані. Вид виборчої системи має безпосереднє відношення до розвитку партійної системи, засад формування виконавчої влади, відносин між виконавчою та законодавчою владами та форми держави. Вдалий вибір виборчої системи може забезпечити формування парламенту, який відображує основні напрямки громадської думки, утворення уряду, діяльність якого відповідатиме волі більшості виборців, обрання представників, особисті якості яких найкраще підходять до виконання владних функцій [2, с. 8].

Однією з пріоритетних і нині реалізованих вимог Майдану гідності стало утвердження в Україні парламентсько-президентської форми державного правління. За цієї форми державного правління виключно важлива роль у суспільстві та державі належить парламентові, який забезпечує дієве народне представництво та виступає основним архітектором національного державотворення та правотворення. До того ж, у парламентсько-президентській республіці саме парламент, насамперед, парламентська більшість (коаліція) формує уряд, затверджує програму його діяльності та здійснює контроль за її реалізацією.

Після того, як у Верховній Раді України VII скликання 24 липня 2014 року УДАР і «Свобода» оголосили про вихід з парламентської коаліції, Президент України, зважаючи на контрпродуктивність її діяльності в останні місяці, що отримала загалом негативну оцінку народу України, та керуючись своїми конституційними повноваженнями, достроково припинив повноваження парламенту та призначив проведення позачергових виборів народних депутатів України на 26 жовтня 2014 року. На сьогодні очевидними є очікування громадян на суттєве оновлення парламенту, обумовлене прагненням виборців побачити у парламенті нові обличчя патріотів, професіоналів і людей з високими моральними чеснотами.

Закономірно, що проведення нових парламентських виборів у державі, що обрала президентсько-парламентську форму правління, передбачає й закріплення нової виборчої системи. У парламентсько-президентських республіках традиційно використовується пропорційна виборча система у всіх її різновидах. Натомість, існуюча нині в Україні парламентська виборча система залишається не актуальною, з огляду на її невідповідність конституційним механізмам формування парламентської коаліції, уряду, інших органів державної влади.

Остання, за влучною оцінкою заступника голови Центральної виборчої комісії А. Магери, навіть у 2014 році залишається не змішаною, подібно тій, що діє нині в Німеччині, й передбачає участь у поділі парламентських мандатів за пропорційною системою навіть тих партій, що не подолали 5% виборчий бар'єр, але отримали 3 і більше мандатів по мажоритарним округам, а по суті «паралельною» [4], такою, що механічно поєднує в собі паралельно діючі типи і види виборчих систем, котрі не взаємодіють між собою. Подібний стан речей з генезисом вітчизняного виборчого законодавства залишається предметом традиційної критики таких поважних міжнародних інституцій як Венеціанська комісія, ПАРЕ, ОБСЄ/БДПЛ, IFES *etc.*

Виклик сьогодення щодо нагального оновлення виборчої системи під час позачергових виборів народних депутатів України був гідно сприйнятий багатьма нинішніми парламентаріями. Так, протягом червня – серпня 2014 року на розгляд Верховної Ради України VII скликання виносилося біля 12 проектів виборчих законів. Більшість із них передбачали запровадження вже на парламентських виборах 2014 року різних моделей пропорційної виборчої системи. Коротко охарактеризуємо основні з них.

Конституції засад парламентської виборчої системи стане правовим запобіжником щодо маніпулювання виборчими технологіями у переддень виборів. До того ж, відповідна конституційна новела може стати додатковою гарантією сталості системи стримувань і противаг між гілками влади і чинником визначення в Основному Законі сутності та змісту форми республіки

Так, проектом Закону про вибори до Верховної Ради України (реєстр. № 4906 від 19.05.2014), поданим народним депутатом України Ю. Мірошниченком, передбачалося проведення виборів до Верховної Ради України за пропорційною виборчою системою з обранням депутатів у багатомандатних територіальних виборчих та у загальнодержавному виборчому окрузі. Законопроектом пропонується, щоб партія висувала складені в алфавітному порядку виборчі списки кандидатів у багатомандатних територіальних округах, а також список кандидатів від партії у загальнодержавному виборчому окрузі, до якого включаються всі кандидати у депутати, включені до списків цієї партії у територіальних виборчих округах, у встановленому партією порядку.

При цьому виборець, голосуючи за висунутого у відповідному територіальному окрузі кандидата у депутати, віддає свій голос і за партію, яка включила цього кандидата до свого виборчого списку. При визначенні результатів виборів у законопроекті пропонується встановити 2% виборчий бар'єр. Кількість обраних депутатів від партії визначається пропорційно до кількості голосів виборців, поданих сумарно за всіх кандидатів у депутати, включених до виборчого списку у загальнодержавному виборчому окрузі від партії.

Обраними вважаються кандидати у такій черговості: кандидати, за яких було подано голосів виборців не менше, ніж становить виборча квота у відповідному територіальному виборчому окрузі; перші п'ятеро кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку (без врахування тих, які були обрані в територіальних виборчих округах (ТВО)).

Черговість решти обраних кандидатів визначається в порядку зростання частки виборчої квоти, якої не вистачає кожному кандидату у депутати до цілої квоти відповідного територіального виборчого округу. Тобто за такої виборчої системи рішення політичної партії буде визначальним тільки для обрання п'яти народних депутатів, включених до загальнодержавного виборчого списку відповідної партії. Обрання усіх інших кандидатів у депутати безпосередньо залежатиме від кількості голосів виборців, що будуть за них подані.

(продовження статті у наступному номері «Історико-правового часопису»)

Джерела та література

1. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи : пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. – Вид. 2-е, випр. і доповн. – К., 2009. – 500 с.
2. Ключковський Ю. Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія / Ю. Б. Ключковський. – К. : Час Друку, 2011. – 132.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Мажоритарная нота // Корреспондент. – 2014. – № 32 (622). – С. 25.
5. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 97. – Ст. 3526.
6. Проект Закону «Про очищення влади». Реєстр. номер 4359а від 24.07.2014 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51795.
7. Френсіс Фукуяма: Путін робить рівно те саме, що робив Гітлер: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/27/7035903>.
8. Хелд Д. Модели демократии. Третье издание / Дэвид Хелд; пер. с англ. М. Рудакова. – М. : Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2014. – 544 с.

Федоренко В., Малюга А. Пути и направления усовершенствования законодательства о выборах народных депутатов Украины: теоретико-методологические и законодательные аспекты (часть 1). Публикация посвящена исследованию проблем обновления действующего законодательства о выборах народных депутатов Украины в 2014 году. Изучаются аксеологические аспекты выборов как основоположной формы прямого народовластия. Исследуются традиционные и новые подходы к изучению сущности и содержания выборов, избирательных систем и избирательного процесса и его отдельных процедур. Анализируются и систематизируются законодательные инициативы, направленные на усовершенствование действующего Закона Украины «О выборах народных депутатов Украины», которые подавались на рассмотрение Верховной Рады Украины в июне-августе 2014 года.

Выделяются законодательные новации, которые могут быть учтены новоизбранным парламентом при обновлении избирательного законодательства Украины.

Ключевые слова: выборы, избирательная система, избирательный процесс, избирательное законодательство, выборы народных депутатов Украины.

Fedorenko V., Malyuga A. Ways and Directions of Improving the Legislation of Deputies' Elections: Theoretical, Methodological and Legislative Aspects (Part 1). The main idea of the article is devoted to the study of

problems updating the existing legislation on elections of deputies of Ukraine in 2014. The axiological aspects of elections have been explored as a core form of the direct democracy. The traditional and new approaches to the study of the nature and content of elections have been explored with their electoral systems and electoral process and individual procedures. The legislative initiatives have been analyzed and organized. They were aimed at improving the current Law of Ukraine «About the Election of Deputies of Ukraine» which were submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine in June-August 2014. The legislative novations have been appropriated that can be taken into account by new parliament during the updating of the election legislation of Ukraine

Key words: the elections, election system, election process, the electoral laws, the election of people's deputies of Ukraine.

УДК 347.962(477)

В. Кравчук

Інституційні (галузеві) нормативно-правові гарантії діяльності суддів в Україні: поняття та види

У статті визначаються загальні положення інституційних (галузових) нормативно-правових гарантій діяльності суддів та їх сутнісні характеристики. За своєю правовою природою нормативно-правові гарантії поділяються на загальні правові та інституційні (імперативні і диспозитивні, загальні, спеціальні та виняткові; постійні, тимчасові і надзвичайні; загальнодержавні та місцеві; матеріальні і процесуальні; гарантії реалізації, гарантії охорони і гарантії захисту. Автором сформульована дефініція «інституціональні (галузеві) нормативно-правові гарантії діяльності суддів». Проаналізовано питання вдосконалення інституційних (галузових) нормативно-правових гарантій діяльності суддів.

Ключові слова: гарантії діяльності суддів, інституційні (галузеві) нормативно-правові гарантії, конституційні гарантії, суд, суддя.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ефективність виконання суддями своїх повноважень забезпечується наявністю системи гарантій суддівської діяльності. Вдосконалення діяльності органів судової влади в цілому потребує підвищення ефективності суддівської діяльності, яка в свою чергу, в значній мірі буде залежати від забезпечення суддів необхідними гарантіями.

Слід зазначити, що в юридичній літературі вже розглядалося питання щодо визначення гарантій незалежності суддів, але воно і надалі є досить дискусійним. Зокрема, відповідно до узагальненої класифікації на основі критерію територіальної спрямованості гарантії діяльності суддів поділяються на міжнародно-правові та внутрішньодержавні, які у свою чергу поділяються на загально-соціальні та спеціальні юридичні (нормативно-правові та організаційно-правові). З цієї позиції малодослідженим залишаються саме інституційні (галузеві) нормативно-правові гарантії діяльності суддів. Вони виступають важливою умовою реалізації суддями своїх функцій та повноважень.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження інституційних (галузових) нормативно-правових гарантій діяльності суб'єктів конституційно-правових відносин у будь-який час розвитку та становлення конституційно-правової доктрини не втрачали своєї актуальності та становили доволі високий відсоток від загального обсягу теоретичних напрацювань в цій сфері. В цьому блоці наукових питань особлива увага приділяється інституційним (галузовим) нормативно-правовим гарантіям прав і свобод людини та громадянина (М. Баймуратов, Т. Заворотченко, В. Копейчиков, В. Кравченко, М. Орзіх, А. Олійник, В. Погорілко, П. Рабінович, О. Скакун, О. Скрипнюк, В. Тацій, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та інші). У поле наукового пошуку вчених-юристів потрапляли інституційні (галузеві) нормативно-правові гарантії діяльності і інших суб'єктів конституційно-правових відносин: народних депутатів України (Н. Григорук, А. Кожевніков, Ю. Коломієць, О. Радченко та ін.), Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (О. Марцеляк та ін.), Президента України (О. Ярмиш та ін.), місцевого самоврядування (Г. Абасов, О. Батанов, П. Біленчук, О. Бориславська, В. Кравченко, О. Кутафін, В. Погорілко, О. Фрицький, І. Щebetун та ін.), депутатів місцевих рад (О. Чернецька та ін.) тощо. Однак, на жаль, лише в деяких працях приділялась увага проблематиці, пов'язаній з інституційними (галузовими) нормативно-правовими гарантіями діяльності суддів (В. Єгорова, О. Намясенко, В. Федоренко).